

СТАН КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Проаналізовано стан кадрового забезпечення економіки регіону, обґрунтовано необхідність налагодження механізму взаємодії між суб'єктами ринку освітніх послуг та ринку праці.

Аннотация. Проанализировано состояние кадрового обеспечения экономики региона, обоснована необходимость налаживания механизма взаимодействия между субъектами рынка образовательных услуг и рынка труда.

Annotation. State of the regional economy staffing is analyzed, adjustment mechanism of interaction between business education market and labor market is justified.

Ключові слова: кадрове забезпечення, ринок освітніх послуг, професійна освіта.

Кадрове забезпечення економіки держави та регіону є важливим фактором загального підвищення ефективності суспільного виробництва. Тенденції розвитку промислового виробництва, підвищення вимог роботодавців до якості робочої сили, з одного боку, зменшення кількості вступників до навчальних закладів та зниження якості отриманої професійної освіти – з іншого, висвітлили одну з найважливіших проблем економічного розвитку країни та регіону – дефіцит робітничих кадрів.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності дослідження кадрового забезпечення Харківської області та розробка пропозицій щодо його покращення. Об'єктом дослідження є процес формування кадрового забезпечення економіки регіону.

Кадрове забезпечення економіки – процес задоволення потреби економіки в кадрах. Він включає два етапи: формування кадрового забезпечення і залучення кадрів до роботи на певних робочих місцях у конкретних організаціях. Функціонування ринку освітніх послуг безпосередньо впливає на кадрове забезпечення регіону. Погіршення демографічних показників, зростання доступності вищої освіти, падіння престижу робітничих спеціальностей, що обумовлено незадовільними оплатою та умовами праці, психологічні особливості сучасної молоді суттєво вплинули на кількісні та якісні показники професійної освіти Харківського регіону [1].

Так, випускники шкіл усе більше прагнуть здобути вищу освіту, тоді як економіка відчуває гострий дефіцит робітничих професій. Престижність є основним чинником у виборі майбутньої спеціальності серед нинішньої молоді всупереч тому, що кількість вакансій для вихідців із профтехучилищ у декілька разів перевищує чисельність робочих місць для випускників ВНЗ. Наприклад, у Харкові на 1 учня ПТНЗ у 2010/2011 навчальному році припадало 15 студентів ВНЗ [2], у той час як аналіз попиту на робочу силу станом на 01.01.2011 р. показує, що потреба економіки регіону у кваліфікованих робітниках складає 60 % від загальної потреби у працівниках. У переробній промисловості цей відсоток збільшується до 76 % [3]. Сьогодні ефективне кадрове забезпечення на великих підприємствах стало гострою проблемою для економіки України. На підприємствах постійно є вакансії на робітничі професії слюсарів, токарів, водіїв, техніків, механіків та ін. [4].

Стан ринку освітніх послуг Харківської області у 1995 – 2011 роках подано в таблиці.

Таблиця

Стан ринку освітніх послуг Харківської області у 1995 – 2011 рр. [3]

Навчальний рік	Кількість навчальних закладів, шт.			Кількість випускників, тис. осіб		
	ПТНЗ	ВНЗ I – II рівнів акредитації	ВНЗ III – IV рівнів акредитації	ПТНЗ	ВНЗ I – II рівнів акредитації	ВНЗ III – IV рівнів акредитації
1995/96	63	50	36	15,7	14,1	20,6
2000/01	53	39	36	15,5	9,0	26,9
2006/07	58	38	37	14,8	7,9	44,0
2010/11	54	33	37	11,2	6,9	52,3

Слід відмітити, що у зв'язку з упровадженням зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) починаючи з 2009 року кількість вступників до ВНЗ I – II рівнів акредитації дещо збільшилася. Це пояснюється бажанням вступників не здавати ЗНО, а вступати до ВНЗ на основі освітньо-кваліфікаційного рівня "молодший спеціаліст" на старші курси. На жаль, ця тенденція не поширюється на професійно-технічні спеціальності.

Аналізуючи стан ринку освітніх послуг, потрібно враховувати демографічний чинник. Починаючи з 2006 року швидкими темпами зменшується кількість випускників шкіл, а отже, і абітурієнтів. Так, за 5 років кількість вступників у ВНЗ III – IV рівнів акредитації зменшилася майже вдвічі. За результатами вступної кампанії 2010 та 2011 років зафіксовано недобір на бюджетну форму навчання на ряд факультетів фізичного, інформаційного та інженерного напрямів підготовки провідних ВНЗ м. Харкова [5]. На думку Т. Десятова, за умови збереження сучасних тенденцій підготовки робітничих професій у 2015 році потреба у кваліфікованій робочій силі в більшості регіонів України буде задовольнятися лише на 30 – 37 % [6].

Сьогодні в Україні на ринку праці використовується більше 5 тис. робітничих професій, тоді як державні

професійні навчальні заклади готують робітників значно менше, ніж потрібно підприємствам. У цих умовах зростає роль професійного навчання персоналу на виробництві.

В Україні станом на 2011 рік професійним навчанням охоплені лише 10,2 % штатних працівників (у ЄС – не менше 20 %, у Японії – 80 %). Періодичність підвищення кваліфікації в середньому по Україні становить один раз на 12 років (у країнах ЄС – не більше 3 років, у Японії – 1 – 1,5 року) [7].

Проблему кадрового забезпечення виробничих підприємств робітничими спеціальностями у регіоні дещо вирішує Державна служба зайнятості. Так, у 2010 році на замовлення 3,8 тис. підприємств було навчено 11,0 тис. осіб. Навчання здійснювалось на базі таких підприємств як: ВАТ "Турбоатом", ДП ХМЗ "ФЕД", Завод ім. Малишева, Вовчанський агрегатний завод, ВАТ "Автрамат", ВАТ "Харківський електротехнічний завод "Укрелектромаш", ВАТ "Харківське державне авіаційне виробниче підприємство", ПАТ "KGS&CO", ПАТ "Електромашина" тощо.

З метою створення умов для максимального наближення навчального процесу до умов виробництва, забезпечення збільшення обсягів продуктивного працевлаштування машинобудівних професій, які потрібні на регіональному ринку праці, в Харківській області здійснено прийом-передачу у власність Державної служби зайнятості Дергачівського професійного аграрного ліцею [3].

Необхідно розуміти, що збереження існуючих негативних тенденцій у сфері професійного навчання персоналу на виробництві може призвести до поглиблення кадрової кризи, яка є однією з небезпечних загроз для реального сектору економіки України.

Результати дослідження зумовили необхідність розробити заходи, впровадження яких здатне покращити стан кадрового забезпечення регіону. Запобігти виникненню професійно-кваліфікаційного дисбалансу, перекосів у попиті та пропозиції робочої сили і кадрового дефіциту можливо при налагодженні механізму взаємодії між закладами професійної освіти, підприємствами, державними установами відповідної компетенції та іншими ринковими інституціями, які прямо чи опосередковано впливають на стан кадрового забезпечення економіки.

Література: 1. Солдатова І. В. Підготовка робітничих кадрів в аспекті сучасних потреб ринку праці / І. В. Солдатова, Л. В. Шаульська // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. Спец. вип. : Управління людськими ресурсами: проблеми теорії і практики. – К. : КНЕУ, 2007. – Т. 1. – Ч. II. – С. 965–976. 2. Професійно-технічна освіта України у 1991 – 2011 роках [Електронний ресурс] / Комітет з питань науки і освіти. – Режим доступу : <http://kno.rada.gov.ua>. 3. Головне управління статистики у Харківській області. – Режим доступу : <http://uprstat.kharkov.ukrtel.net/ua/index.html>. 4. Жегалюк Т. Які спеціалісти потрібні регіонам? Освітній портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prof.osvita.org.ua>. 5. Інформаційна система конкурс. – Режим доступу : www.vstup.info. 6. Актуальні питання підготовки робітничих кадрів для промисловості : матеріали і документи Всеукраїнського семінару-наради у м. Донецьк. – К. : МОН України, 2007. – 140 с. 7. Рекомендації щодо організації та проведення професійного навчання працівників підприємств на основі андрогогічних принципів. Проект ТАСІС "Розвиток системи професійного навчання на робочому місці" / Державне підприємство "Український науково-методичний центр професійного розвитку". – К., 2007.